

En PDF-artikel fra www.salmedatabasen.dk

Iben Krogsdals salmedigtning 2010-15

af Kirsten Nielsen, professor emeritus, Aarhus

Iben Krogsdals salmedigtning 2010-2015

Kirsten Nielsen, professor emeritus, Aarhus

Iben Krogsdal er i løbet af få år blevet kendt og anerkendt som en moderne salmedigter med et stærkt visuelt sprog. Professor emeritus Kirsten Nielsen præsenterer i sin artikel Iben Krogsdals tre store salmesamlinger fra årene 2010-2015: *Vi som er søgende* (2010), *Fuldmagt* (2013) og *Vild opstandelse* (2015). Kirsten Nielsen fremhæver såvel det originale billedsprog som de teologiske refleksioner, der ligger bag Iben Krogsdals salmer og salmedigte.

Disposition

Salmedigteren, maleren og religionsforskeren Iben Krogsdal

Salmesamlingen *Vi som er søgende – salmer til moderne mennesker*

Moderne menneskers hverdagsliv

Forfald og skrøbelighed

Tak og glæde

Morgen – aften

Aftenbørnesalmer

Jul

Dåb, nadver og udgang

Konklusion

Salmesamlingen *Fuldmagt – 40 nye salmer*

Nye salmer ud fra gamle

Nye salmer

Klagesalmer

Meditation: Livets cyklus

Konklusion

Digtsamlingen *Vild opstandelse. Salmedigte*

Iben Krogsdals teologiske overvejelser

Synd og skyld

Kærlighed og glæde

Gudstjenesten

Konklusion

Biografi

Salmedigteren, maleren og religionsforskeren Iben Krogsdal

Iben Krogsdal er i løbet af få år blevet kendt og anerkendt som en moderne salmedigter med et stærkt visuelt sprog. I hendes salmer kan Gud "trække angststikket ud" eller åbne sine "himmelske, lysstærke arme" for den døde. Mørket "hvæser" som et vildt dyr i midnatsskovene. Og vi, der kender buddet om, at du skal elske din næste som dig selv, får pålagt at have "døgnvagt på din egen sjæls hotel". Rammende er også billedet af den tørstende hjort, som bliver til en del af Krogsdal selv, når den "tørster ved kranieskovsøens bred". Stærke billeder, der naturligvis skal læses i deres sammenhæng, så dem vender vi tilbage til.

Iben Krogsdals sans for det visuelle giver sig ikke blot udtryk i sproglige billeder. Krogsdal er uddannet som billedkunstner og har selv illustreret de tre salmeudgivelser, som jeg har valgt at præsentere i denne artikel. Med sine illustrationer skaber hun i *Vi som er søgende* (2010) billeder af en verden, hvor ansigter ser i forskellige retninger og sammen med diverse mennesketorsoer giver indtryk af søgende mennesker i en verden, hvor det kan være svært at se mening og sammenhæng.

Omslaget på *Fuldmagt* (2013) viser dele af et maleri i stærke, fortrinsvis røde farver. Midt i en fragmenteret verden står en hjort og skriger. Hjorten optræder også i illustrationen til første del af bogen, som indledes med salmen om den tørstende hjort ved søen. På illustrationen til bogens anden del ser vi et luftfoto af en storby med vejnet, bygninger og havn. Vi ser brudstykker af natur; men først og fremmest en skikkelse, som ser ned på byen. Vi er midt i vor egen virkelighed; men vi bliver set. Afsnittet med Klagesalmer markeres med en collage af ansigter og naturbilleder. Hvor skal man vende sig hen? Ved sidste afsnit genfinder vi billedet af byen, men uden nogen skikkelse til at se på byen. Afsnittet består af en meditation "Livets cyklus" over Prædikerens Bog 3,1-8, og med Prædikerens tanker kan man tolke fotoet som et udtryk for livet her "under solen" set fra oven.

I den tredje udgivelse, *Vild opstandelse* (2015), har Krogsdal begrænset sine illustrationer til en

rød vignet på henholdsvis forside og bagside af omslaget. Vignetterne ligner blodsdråber, men der er noget luftigt over dem. Et tilfældigt strøg med penslen og så alligevel yderst bevidst. Som inspirationen, der griber digteren og kræver at få form - og samtidig de blodsdråber, der går forud for opstandelsen.

At skrive salmer kræver ikke blot sans for sproget, for salmernes ydre form og for de billeder, ordene kan skabe, men også viden om kristendommen. Derfor skal det også nævnes, at Iben Krogsdal er cand.phil. (1997) og ph.d. i religionsvidenskab (2009). Hun har skrevet bøger inden for sit fagområde, hvor hun dels har arbejdet med de kulturkristne danskeres forhold til tro og kristendom, *De måske kristne* (2012), dels har beskæftiget sig med psykologiseringen af den moderne tilværelse med selvudvikling og brug af terapi, *De nye myter* (2011).

I det følgende skal vi koncentrere os om tre af hendes salmeudgivelser: *Vi som er søgende*, *Fuldmagt* og *Vild opstandelse*.¹

Vi som er søgende – salmer til moderne mennesker

I 2010 udgav Iben Krogsdal sin første salmesamling med 35 salmer og 5 digte. Udgivelsen bærer den søgende titel: *Vi som er søgende - salmer til moderne mennesker*. Den er udstyret med noder til de enkelte salmer og, som nævnt ovenfor, Iben Krogsdals egne illustrationer. Omslagets farver, der skifter mellem mørke og lys, angiver såvel den mørke bekymring som det håb, der bryder igennem. Det moderne menneske er malet som en torso, hvor ansigtstrækkene kun er svagt markerede. De enkelte afsnit i bogen har fået hver sit forsidebillede, hvor temaet angives. Og gennem det pågældende afsnit indgår dele af billedet yderst på siderne. Forsiden er på den måde delvis til stede hele vejen ned gennem afsnittet. I det første afsnit "Moderne menneskers hverdagsliv" bliver vi der-

1 Iben Krogsdal, *Vi som er søgende – salmer til moderne mennesker*, Unitas Forlag 2010. *Fuldmagt – 40 nye salmer*, Unitas Forlag 2013. *Vild opstandelse. Salmedigte*, Sarasene 2015.

for på hver eneste side mindet om de forskellige ansigter fra forsiden. Vi er de søgende, og vi er forskellige. Billederne er moderne, men kan også, som det er tilfældet ved afsnittet ”Jul”, indeholde et velkendt traditionselement i form af billedet af en klassisk ikon med Maria og barnet.

Salmerne er blevet til og skal læses i et spændingsfelt mellem moderniteten og traditionen. Biskop Kjeld Holm er på bagsiden af bogen citeret for at sige, at Iben Krogsdals salmer er ”virkelig moderne salmer, fordi de ikke formulerer en færdig dogmatik eller gendigter nytestamentlige beretninger. De udtrykker derimod det moderne søgende menneskes angst og fortvivlelse, men også dets håb, undren og taknemmelighed. De er kristendom 'set fra gulvet'.” Og med den sidste sætning gør Kjeld Holm det klart, at håbet ikke retter sig et tilfældigt sted hen, men til den kristne Gud.

Moderne menneskers hverdagsliv

Salmerne er disponeret sådan, at vi begynder med moderne menneskers hverdagsliv. Det er karakteristisk for det søgende menneske, at det beder om at få retning i livet. Den søgende føler sig alene, ja, mere end det. I salmen ”Aleneste mig i det hele” (s. 16-17) bruger Iben Krogsdal superlativformen af ”alene” og henviser derigennem til salmen ”Aleneste Gud i himmerig” (DDS 435). Men hvor ”Aleneste” i den gamle salme bruges som en hyldest til den eneste ene Gud, er der hos Krogsdal tale om en svidende følelse af at være det mest ensomme, man kan tænke sig.

Iben Krogsdal begynder sin salme med linjerne:

*Aleneste mig i det hele
en baggrund af hvidt univers
Hvorhen, Gud, hvorhen vil du ha mig?
På klods eller kors eller tværs?*

Krogsdal leger med udtrykkene, når hun kombinerer ”klods, kors og tværs”, men det er alvor. Vi må indse, at vi lever ”på klods”, vi skylder selve livet bort. Et liv, der kan betyde, at vi må tage vores kors op, og at vi igen og igen kommer på tværs af andre. Måske endda på tværs af Gud selv?

Den søgende må derfor bede om, at Gud griber ind og hjælper med en vej og en mening, Guds vej og mening. Salmen slutter med denne strofe:

*Jeg beder dig: Giv mig din retning!
Et fodspor at følge på vej
en kæde af ting der forbinder
din mening med mening for mig.*

Det er den manglende sammenhæng, den fragmenterede tilværelse, der gør livet så svært. Og det eneste sted, hvor digteren kan søge hen, er til Gud selv. Uden Gud er vi, som det hedder i et af samlingens digte ”på Herrens mark” (s. 26). Her skildres Herrens mark som ”grænseløs og gold”. Den er et ”ensomt sted at stå”. Der er ”ingen retning”, der er ”ingen skilte, ingen ende, ingen fastlagt vej”. Og digtet slutter med udråbet: ”Åh, jeg ville ønske nogen kaldte højt på mig!”

Den søgende har brug for en stemme, der kan vise vej gennem øde og ensomhed. Og mon ikke ordet ”kalde” her henter betydning fra det kristne kaldsbegreb? Hvem er jeg? Hvad vil Gud med mit liv? Hvad er mit kald? Derfor kan den søgende også bede om det helt elementære: ”Kom, hjælp mig, Gud, at være” (s. 22-23). At være betyder at være til stede i nuet og elske dette nu.

Afsnittets næste salme (s. 24-25) handler også om at elske. Det er salmen ”Du skal elske din næste som dig selv”, som også er med i salmebogstillægget *100 salmer*.² Salmen er en af de forholdsvis få salmer, hvor Iben Krogsdal tager direkte udgangspunkt i et bibelcitater. Hun fortæller selv om salmen: ”Jeg ønskede dels at forsøge at fremskrive en form for syndsbevidsthed, dels at skrive en salme om spændingen mellem synd og nåde – lov og evangelium – magt og afmagt – eller om mennesket som på én gang synder og retfærdiggjort. Jeg gav mig selv den opgave, at jeg i denne salme ikke måtte bruge ét eneste kendt kirkeligt udtryk – ingen klicheer – ingen faste vendinger – og ingen abstraktioner og højpoetiske billeder. Der måtte ikke stå noget, der bare mindede om: Gud, Søn, Helligånd, tro, nåde, tilgivelse, synd, opstandelse, himmel, hel-

2 *100 salmer. Et salmebogstillæg*, Red. Morten Skovsted m.fl., Eksistensen 2016.

vede o.s.v. Salmen skulle skrives så enkelt som muligt og billederne være jordnære og udelukkende hentet i hverdagen.”³

Det var noget af en opgave at sætte sig selv på, men det lykkedes. Salmen består af seks strofer, hvoraf de fire første alle begynder med et ”Du skal”. Iben Krogsdal holder sig ikke tilbage, når det gælder kravene til os, der synger salmen. Næstekærligheden har ingen grænser. Vi skal hjælpe vores næste med at holde hans eller hendes verden oppe, eller som hun selv formulerer det: ”bære på de andres himmelhvælv”. Vi skal være gavmilde og ikke unde os selv nogen ro. Med et originalt billede taler hun om at have ”døgnvagt på din egen sjæls hotel”. Her skal enhver føle sig velkommen. Vi skal desuden kæmpe for de andre og ”høre dem der græder / lydløst og på fjerne steder”. Kravene stiger til det helt umulige og får en til at tænke på Jesu ord til den rige unge mand, der måtte gå bedrøvet bort, da han ikke kunne leve op til kravet om fuldkommenhed (Matt 19,16-22).

Efter de fire gange ”du skal” kunne man håbe på et trøstende ord; men nej. I strofe 5 bliver det understreget, at det vi ikke nåede, det ligger nu ”på de andres natteborde”. Iben Krogsdal havde sat sig for at ”fremskrive en form for syndsbevidsthed”, og det er lige præcis, hvad hun gør, når hun peger på de grænseløse krav og alt et, vi netop ikke får gjort. En moderne psykolog ville uden tvivl advare om, at den slags grænseløse krav fører til stress. Psykologen ville derfor opfordre til, at kravene blev afstemt efter den enkeltes kapacitet. Men Krogsdal nedskriver ikke kravene. Synd er synd, og skyld er et grundvilkår for os mennesker.

Kristendommen handler om grundvilkårene. Derfor indgår der også nadver og velsignelse i den folkekirkelige højmesse. Men nu har Krogsdal jo besluttet ikke at bruge kirkelige udtryk, så nadver og velsignelse indgår ikke i ordforrådet. I stedet slutter hun salmen på denne måde:

3 Jf. kommentaren til salmen i Kirsten Nielsen, Morten Skovsted og Mads Djernes, *100 kommentarer til salmebogsstillægget 100 salmer*, Syng Nyt 2016, 266-268.

*Men om natten går livets far herved
og han lægger hånden på dig med sin fred
og hans øjne stråler milde:
Du har lov at være lille.*

Gudsbilledet er en far med milde øjne. Her er der rum for både velsignelse og tilgivelse. Kravene negeres ikke, men Gud accepterer os som dem, vi er, små mennesker, der ikke magter det hele.

Iben Krogsdal har i anden sammenhæng fortalt, at en præst engang har sagt til hende, at ”man skulle komme i kirke for at finde sin rette størrelse”. Og det er, hvad vi får lov til af ”livets far”.

Forfald og skrøbelighed

Efter afsnittet om de moderne menneskers hverdagsliv følger et afsnit med salmer om ”Forfald og skrøbelighed”. Iben Krogsdal er en moderne salmedigter; men en af hendes store inspirationskilder er Thomas Kingo. Kingo er en af baroktidens store digtere,⁴ og det er ikke mindst Kingos fantastiske billedsprog, der har fascineret og inspireret Iben Krogsdal. Tænk blot på salmer som ”Sorrig og glæde” (DDS 46) og ”Far, verden, farvel” (DDS 614 og 615).⁵

Iben Krogsdal ved godt, at vi er forgængelige væsener. Blomsterbuketter visner, og mennesker dør (s. 31). Falckmanden ”lægger på bære / når vejbanens dødsleje lyser i chok” og ”celler murer og kroppe forfalder / når ensomme ligger i sengen og kalder”. Ind i elendigheden beder hun Gud om en forklaring. Gud er jo med i alt, hvad der sker, så ”hvordan kan du glemme at spænde en sele? / At slukke mobilen og kigge dig for?” Eller:

*Hvordan kan du tillade alle de brister
som mennesker har og som gør at vi mister?*

Gud har jo magten til at standse det, der sker: at kræftcellerne deler sig, og den elskede dør alt for tidligt. Salmen slutter ikke med et svar, men med

4 Se nærmere i Erik A. Niensens store værk, *Thomas Kingo. Barok, enevælde, kristendom*, Gyldendal 2010.

5 Jf. hertil Iben Krogsdals gendigtning af DDS 615 ”Far, verden, farvel!” i: *Fuldmagt – 40 nye salmer*, Unitas Forlag 2013, 27-30.

appellen til Gud om at dele sin mening med os, ”Gud, hvis i din verden der findes en mening ... så røb den...”. Nu ligger spørgsmålet ikke på vore egne ”natteborde”, men hos Gud selv.

Angst spiller en vigtig rolle i disse salmer, men over for angsten sætter Krogsdal Guds nærvær (se fx salmen ”Gud af livet, jeg er bange”, s. 34-35) og kærligheden. I salmen ”Nu sætter kærligheden sig ved sorgen ” (s. 32-33) er kærligheden personificeret. Den lægger sig hos angsten og lover at blive, til det bliver lyst. Lyset kan skinne selv gennem døds mørket, for ”når mørket falder, kalder Gud os ind!” I salmen er kærligheden personificeret, men i den betydning, at det er et medmenneske, der kommer og sætter sig ved sygelejet og bringer trøst. Og mon ikke mange vil blive mindet om Grundtvigs salme ”At sige verden ret farvel” (DDS 538),⁶ hvor den syge er grebet af dødsangst og derfor beder Jesus om at komme i den sidste nattevagt ”i en af mine kæres dragt / og sæt dig ved min side”. Grundtvigs salme er en lang bøn, og først i sidste strofe mærker man tilliden til, at den syge til slut skal slumre ind ”med lyst, / som barnet ved sin moders bryst, / i dine frelserarme.”

I Iben Krogsdals salme uddybes, hvordan kærligheden kommer og sætter sig ved dødslejet, holder om den døende og hvisker det, som også Grundtvig længtes efter at høre.

At være søgende og at længes hører sammen. I salmen ”Her mens alt forandres stille” (s. 38-39) leder øjnene efter steder, hvor de kan finde hvile, og ”noget i os længes / efter dig vi ikke kender”. De næste to strofer indledes derfor med bønnen ”Vær hos os”. Nok kender vi ikke den, vi beder til, men gennem salmen tegnes indirekte et billede af, hvad vi kan vente af Gud. Vi er dem, der mister troen, og bare ”kigger ud fra / enestuer og facader”. Derfor beder vi om livsmod, om at Gud vil åbne verden, så vi ikke skal nøjes med det, vi mener, er det hele. Vi tror, vi har styr på livet, men alligevel sker det, at vore nærmeste svigter, og at vi svigter dem, for vi har jo ”ladt nogen / vi har elsket stå tilbage”. Krogsdal opfordrer derfor Gud til at komme og finde os og gøre os levende:

*... kom og find os! Find os stille
gør os levende i sorgen
giv os styrke til at bære
livet til din lyse morgen.*

Gud er den, der opsøger det fortabte får og bringer det hjem. Sådan ville det vel hedde med ”bibelsprog”; men Iben Krogsdal undgår de alt for kendte billeder. Alligevel er gudsbilledet det samme: Den opsøgende og omsorgsfulde Gud. Hvor vi er søgende og sorgfulde, er Gud den opsøgende og omsorgsfulde!

Skrøbeligheden er et vilkår, en dag, før du tror det, er livet forbi. I salmen ”Solen stiger, himlen lysner” (s. 42-43) begynder det med erkendelsen af livets korthed, men netop derfor opfordrer Iben Krogsdal os til at bruge den tid, vi har, til at synge den sang, vi skal synge lige nu. For vi skal synge af glæde over, at vi har en ”Gud, som elsker / og som er til evig tid.” Nok skal vi sige farvel engang, men for Krogsdal er det en del af livet. Derfor kan hun i salmen ”Hvor livet dog er stort og smukt at skue” (s. 44-45) nok udtrykke smerte over alt det, vi skal forlade, men det er trods alt netop ”livets hjerte”, der slår i takt og i omkvædet siger: ”Farvel, farvel, farvel.”

Afsnittet slutter med to digte (s.46-47), hvoraf det første beskriver den smerte, alle bærer på, som det at bære på en kirkegård, mens det andet fører gennem sorg og tab til trøsten ved trods alt stadig at være i live og være sammen.

Tak og glæde

Man mærker i salmerne en underliggende glæde og taknemmelighed over at være til trods alt det, der kan ængste og gøre ondt. For Iben Krogsdal er livet en nåde. I et enkelt vers (s.50-51) beskriver hun, hvad nåden er:

*Nåden er et forårschok
pludselig er man lille nok
til at standse ved sin fjord
og forstå at den er stor.*

Det kan virke som et enkelt øjebliksbillede en forårsdag, men det er en afgørende tanke i Krogsdals teologi, at det er en befrielse, en nåde,

6 Iben Krogsdal har gendigtet DDS 538 i: *Fuldmagt – 40 nye salmer*, Unitas Forlag 2013, 26-27.

at få lov at være lille. Og hermed rammer hun mange moderne menneskers længsel efter at få lov til ikke altid at have styr på tilværelsen, ikke altid at kunne mestre livet, at kunne give slip og vide, at der er noget, der er større end mig.

Kærligheden til hverdagen lyser ud af salmen ”Jeg holder af det nære liv” (s. 54-55), for hverdagen er ikke en selvfølgelighed, men en gave, eller som det hedder i salmens sidste strofe:

*Jeg holder af det nære liv
af det vi får forærets liv
af tiden mellem lyn og brag
af årstal på en fremmeds grav
af det jeg ikke forudså
som kom fra Gud ud af det blå.*

I salmen ”Nu slår glæden ud med hånden” (s. 58-59) giver Iben Krogsdal nogle fine billeder af, hvordan glæden viser sig. Børnene står på hænder af bare glæde, mens de gamle går ud i haven og ”lufter vårens kaffestel / får lidt ungdomsont i maven / mens de nynnere for sig selv.” Selv de, der er triste, går ud og leger med. Ja, ikke alene det, de eftergiver også andre deres gæld. Så er der virkelig gået glæde i den! Og som det hedder i salmens sidste strofe:

*Åh, jeg er så soltilstede
der gror marker i min hånd
jeg er ikke vild af glæde -
jeg er vild af Helligånd!*

Iben Krogsdal skaber sit eget udtryk, når hun taler om at være soltilstede, men hvor kan man dog mærke, hvordan det er! Og tanken om at være vild af Helligånd viser umisforståeligt, hvor glæden stammer fra.

Afsnittet slutter med en bryllupssalme (s. 62-63), hvor emnet naturligvis er kærligheden mellem to. Her siges det i første linje om kærligheden, at ”Nu skyder kærligheden med kanoner”. Nu er festen i gang. Og der er grund til at feste, for kærligheden åbner for større horisonter, ”verdensrummet åbnes i os selv”, og vi oplever, at kærligheden sprænger vore grænser. Og nok er det de tos kærlighed, det handler om, men det er Gud,

der møder dem i deres ja ”og skænker kærlighedens dybe pligt”. Med sit ja forpligter man sig på hinanden og dermed også til at holde ud, når man oplever svigt.

I vielsesritualet formaner brudeparret til at tilgive hinanden, ”hvis den ene har noget at bebrejde den anden”. Hos Iben Krogsdal er der ikke noget ”hvis”. Svigt hører med til at leve livet, og det skal brudeparret mindes om midt i lovprisningen af kærligheden.

Morgen – aften

Iben Krogsdals to morgensalmer er præget af glæden over livet. I den første af salmerne, ”Du tar os på sengen” (s. 66-67) får vi ikke en længere poetisk skildring af morgensolen. Hvad der optager hende er hvad der sker, når solen står op: ”og mange får kræfter og lyst til at dele / sig selv med de andre og turde det hele”. Børnene leger, og det giver naturligvis også nogle skrammer. Men Krogsdal skriver ikke, at småbørn får skrammer, men:

*Og solen slår streger
i haver og parker
hvor småben får skrammer
af liv når de sparker ...*

Det er helt konkret de små ben, vi skal se for os. Og vi skal se skrammerne som livstegn!

Det er solen, der bringer lyset, men for Krogsdal er det mere end det. For det er Gud, der på den måde ”sender folk små usynlige breve / der står: I har fået det liv I skal leve”. Igen møder vi motivet med livet som en gave og dermed også som en opgave.

I den anden morgensang ”Du strømmer som et vitamin” (s. 68-69) er det igen virkningen af morgenen, det drejer sig om. Og som i den foregående salme markerer Krogsdal med et indledende ”Du”, at det er Gud, der står bag. Gud skildres som et vitamin, der strømmer ind ”en iskold forårmorgen”. Et nyt gudsbillede, som er nemt at forstå og huske, og som nok siger et moderne menneske mere end den traditionelle tale om Gud som skaberen. Og Krogsdal fortsætter:

*Se! Alle mine fine hår
har rejst sig op som de formår
som mikrosværd mod sorgen.*

Vi kender udtrykket, at hårene rejser sig på hovedet af en som tegn på angst. Men nu ser vi pludselig, at hårene står som bitte små sværd, der vil forsvare os mod alt, hvad der måtte komme af sorg og ulykke!

I den følgende strofe er der også billeder, der slår en med en blanding af overraskelse og erkendelse. Nu er det musvitten, der er på spil, og ”prikker hul / på vintrens sorte mellemgulv / og jordens skorper sprækker”. Ordet mellemgulv gør naturen til en levende organisme, og ud af den vokser blomster og lyse håb. Foråret er fuldt af kærlighed, og livet er en gave, billedligt udtrykt ved, at Gud kommer med ”morgenvind og forårsvejr / og spreder fribilletter”. Ja, sådan er det. Vi kommer ind i livet på en fribillet!

Efter de to morgensange følger tre aftensange. Den første ”Hver dag bringer mini-død” (s.72-73) indeholder nogle alvorlige spørgsmål til Gud. For hvorfor lader Gud solen gå ned? Og er det på Guds bud, at fugleungen falder ud af reden? Er dagen stadig ny for den syge, og kan ”man stadig elske blidt / når man går de sidste skridt?” Vi har brug for at se tingene i Guds perspektiv, så vi, sådan som salmen slutter, kan mærke: ”Du fik ret og jeg fik fred.” Det er et udtryk hentet fra dagligsproget, men det bruges ikke, som vi plejer at bruge det, når vi efter en længere diskussion er blevet godt trætte og lader den anden få ret bare for at få fred. Nu er det det lille menneske, som overgiver sig til den, der virkelig kan give os den fred, vi har brug for.

Der tales i dag meget om alt det, det myndige menneske, skal magte. Men netop derfor er det vigtigt at der er en, man kan overlade magten til, sådan som det sker i den følgende salme, der ender med denne bøn (s.74):

*Forær mig mørkets lilje
og ske din stærke vilje.*

Med den sidste linje peger Krogsdal tilbage på bønnen i Fader Vor, ”Ske din vilje”, men hun tilføjer adjektivet ”stærke”. Det er den stærke Gud, Krogsdal tyr til, men hun forbinder nattens mørke med liljen. Der er en kontrast mellem mørket og liljen. I kristen traditioner anvendes den hvide lilje som symbol på uskyld, og man kan derfor tolke mørkets lilje som et udtryk for, at Gud kan tage skylden fra os midt i alt det mørke, vi er omgivet af.

Aftenen signalerer, som det hed i en anden af aftensalmerne, ”mini-død”. I salmen ”Nu synker solen stille” (s. 76-77) er det da heller ikke kun solen, der går ned,. Det er også os, der nærmer os vor livsafslutning:

*Snart stivner sjælens vande
livets strøm af ivrigt blod
en krokus bag min pande
slog for sent sin lille rod.*

Og så er der ikke andet at gøre end at bede Gud om at sige sit ”Bliv”, som det skete ved skabelsen (jf. 1 Mos 1,3).

Aftenbørnesalmer

Afsnittet med aftensalmer for børn begynder med salmen ”Far, hvem mon banker mit hjerte?” (s. 80-81). Det er barnet selv, der taler i salmen i et sprog, som er troværdigt og afspejler, hvordan børn allerede tidligt funderer over store eksistentielle spørgsmål. For er det mon Gud, der holder gang i hjertet, og har *hun* virkelig hænder nok til at holde alle hjerterne i gang, spørger barnet?

Og hvordan kan man egentlig trække vejret, når man sover? Det er det spørgsmål, der ligger bag, når barnet erklærer: ”Far, når jeg sover så tror jeg / nok at Gud trækker vejret for mig”. Tanken er lige så enkel, som den er dyb, for det var jo lige præcis det, der skete, da Adam blev skabt, og Gud pustede sit eget åndedræt ind i hans næsebor (1 Mos 2,7).

Aftenbøn er også forbøn, derfor tænker barnet til sidst på dem, der ikke har det så godt:

*Nogen får ingen godnatsang
og nogen har slet intet hjem
skal vi ikke be Gud om at synge
en lille godnatsang for dem?*

Livet er konkret, når man er et lille barn. Derfor er Gud også svaret på nogle helt konkrete spørgsmål, som et barn kan gå og grunde over.

Livet er konkret og levende. I salmen "Vi fandt et søpindsvin i dag" (s.82-83) glæder barnet sig over, at det fandt det forstenede søpindsvin, for det lå så alene, og det må da have gjort ondt at blive til sten! Men nu skal søpindsvinet få det godt. Barnet varmer det i hånden og giver det plads i vindueskarmen. Tanken om, at der må være andre ensomme sten, "der savner en som mig", får barnet til at foreslå, at moderen skal gå med ud og finde dem. Men hvad så med dem, barnet og dets mor ikke finder? Også her har barnet et svar, for når de skal sove, så samler Gud dem måske ind "og aer dem forsigtigt mod / sin store himmelkind". Også for barnet er det vigtigt, at Gud er stærk, for så kan Gud ikke bare løfte solen ud, men Gud har sikkert også styrke nok til "at løfte morfars krop / fra sengen, når det gamle / morfarhjerte holder op".

Det er barnets tanker, men ganske som Jesus i sine lignelser taler om hyrden, der går ud for at finde det bortløbne får, vil barnet og dets mor gå ud for at lede efter ensomme søpindsvin.

Afsnittet slutter med to digte, der beskriver aftenens komme (s.86-87). Nu samler fuglene sig i trækroneerne. Det er som engle, der daler herved, og midt i stilheden kan man høre "fuglenes unger der gror". Natten gør det af med dagen, og vi må erkende, hvor små vi er.

Jul

Iben Krogsdal har taget en enkelt julesalme med: "Decemberrat. Engle slår vingerne ned". Salmen er også trykt i salmebogstillægget *100 salmer* som nr. 822, og den er kommenteret i kommentaren til de 100 salmer.⁷ Julenat lander englene i menneskers sind og hvisker om barnet, som net-

op er blevet til. Nu "kalder Gud sine mennesker frem: / Her har I mit barn, I skal være hans hjem!" Julen er gave og opgave. Derfor tænder vi lys, der kan lyse for andre, og Gud selv vil "trække angststikket ud / og røre os stille for julen er Gud".

Iben Krogsdal har selv sagt om salmen, at for hende er det vigtigste billede i salmen "billedet af Jesusbarnet, der vokser inde i os som et foster (vers 3) og bliver stort i os, især dér hvor vi kommer til kort (vers 5)":

*I nat tør vi tro det, i nat tør vi tro
at selv helt alene er mennesket to
at barnet fra himlen skal vokse sig stort
det sted i os selv hvor vi kommer til kort*

Selv understøtter jeg som min konklusion på min egen gennemgang af salmen i salmekommentaren:

"Salmens insisteren på, at inkarnationen sker lige her og nu, minder om Iben Krogsdals understregning af opstandelsens aktualitet i salmen "Opstandelsen er lige her" (nr. 829) og af skabelsen som nutidig virkelighed i salmen "Du virker i det stille" (nr. 871)."

7 *100 salmer. Et salmebogstillæg*, Red. Morten Skovsted m.fl., Eksistensen 2016. Se også Kirsten Nielsen,

Morten Skovsted og Mads Djernes, *100 kommentarer til salmebogstillægget 100 salmer*, Syng Nyt 2016, 80-82

Dåb, nadver og udgang

Sidste afsnit handler om vigtige elementer i gudstjenesten. Dåbssalmen ”Her bærer vi dåbsbarnet frem” (s. 94-95) er også med i salmebogstillægget,⁸ hvor den har nr. 841. Iben Krogsdal har selv fortalt, at hun har skrevet salmen som ”en ‘indvielses-salme’, fordi jeg oplever dåben som en indvielse – og fordi jeg tror, at mange forældre i dag bedre vil kunne forstå dåben som en indvielse til livet end som for eksempel den nye Adams opståen.”

En vigtig del af salmen giver da også sprog til de følelser og tanker, forældre kan gøre sig, når de bærer deres barn til dåben. Det kan være svært at forklare, hvad det er, der sker i dåben; men Iben Krogsdal gør det meget enkelt og anskueligt, når hun skildrer, hvordan barnet kommer fra ”de uvisses land”. Men Gud selv kan nå det gennem dåbens vand: ”du gav det til verden men nu blir det dit”.⁹

I samlingens nadversalme (s. 96-97) er temaet det fællesskab, der opstår, når vi mærker ”at du finder sted / du vokser i os, Gud”. Og derfor kan vi, når vi rejser os fra nadverbordet indse:

...
*hvor kæmpesmå vi er:
Vi skaber ikke dagene selv
men lever dem alligevel
og kraften får vi her*

Med det nye ord ”kæmpesmå” får Iben Krogsdal sagt, at vi i os selv er små, men Gud kan gøre os store. Det drejer sig også her om at finde sin rette størrelse ikke blot i forhold til os selv, men også i forhold til Gud.

Den sidste salme i gudstjenesten er den, man skal kunne gå hjem på. Iben Krogsdal har taget to udgangssalmer med, hvoraf den første er på blot et enkelt vers (s. 99):

8 *100 salmer. Et salmebogstillæg*, Red. Morten Skovsted m.fl., Eksistensen 2016.

9 Se i øvrigt min kommentar til salmen i Kirsten Nielsen, Morten Skovsted og Mads Djernes, *100 kommentarer til salmebogstillægget 100 salmer*, Syng Nyt 2016, 130-131.

*Vi kigger os omkring og går
med løftet om at du består
i alt der er elsket og levet
for den som tør sin risiko
og rører livet med sin tro
kan hvert øjeblik vare evigt*

Det er både et løfte og en opgave. Derfor er det et godt vers at have med sig på vejen ud til dagligdagens mange opgaver. Og det er da også opgaven, der lægges vægt på i den anden af udgangssalmerne ”Jeg sad stille, ganske stille” (s. 100-101). I gudstjenesten bliver vi set og hørt af Gud, og netop derfor kan vi selv række hånden ud til ”det menneske der står / i min omegns ødegård”.

Vi skal række hånden ud mod vore medmennesker. K.E. Løgstrup skriver i *Den etiske fordring*: ”Det enkelte menneske har aldrig med et andet menneske at gøre uden at han holder noget af dets liv i sin hånd.”¹⁰ Sådan er realiteterne. Vi er hele tiden involveret i hinandens liv. Det ved Iben Krogsdal, og hun lægger ikke skjul på, at af og til svigter vi, men så kommer løftet fra Gud:

*Jeg tar fat hvor du har svigtet
jeg har set dig, gå nu ud
tag min vilje, lev mit krav:
Giv en anden åndedrag*

Igen og igen nævner Krogsdal vores pligt til at dele med andre, og her sker det med noget så fundamentalt som billedet af åndedrættet (jf. 1 Mos 2,7). Vi skal give liv til andre.

Livet er ikke nemt, og Iben Krogsdal kan i samlingens sidste salme ”Hør mig! Hør en livsappel” (s. 102-103) omtale sig selv som ”et stærkt forvirret selv”. Hun kender til tungsind og til fjernsynsdøs og beder derfor om, at Gud vil slippe de indre engle løs, så de ”med deres vingers vind” kan ”suse gennem andres sind”. I bønnen holdes de nye muligheder åbne, og salmen kan slutte på en tone af håb:

10 K.E. Løgstrup, *Den etiske fordring*, [1956] Gyldendal, Syvende oplag 1966, 25.

*Døre åbner! Vi går ud
står lidt stille hud mod Gud
ingen findes for sig selv
der er håb alligevel*

Konklusion

Maleren og salmedigteren Iben Krogsdals sans for det visuelle viser sig i hendes evne til at skabe nye og overraskende billeder. Og meget ofte billeder af en lille ting, som viser sig at spejle helheden. Hun bevæger sig i spændingsfeltet mellem moderniteten og traditionen og taler derfor ind i det moderne menneskes situation. Det er den manglende sammenhæng, der gør livet så svært. Der er hverken retning eller skilte, der kan vise vej. Det eneste sted, hvor digteren kan søge hen, er til Gud selv. Gud er skildret som den stærke, men milde Gud. Over for Gud er vi små, og vi er skyldige. Begge dele hører med, og vi har lov at være små. Vi er de søgende og sorgfulde, men Gud er den opsøgende og omsorgsfulde. Derfor er der megen glæde og taknemmelighed i salmerne. Livet er en gave, Guds nåde, for vi er jo kommet ind i livet på en fribillet!

Det handler om de store eksistentielle spørgsmål, som vi hver især tumler med, og som Iben Krogsdal gennem sine salmer formår at give sprog til. Ikke så løsningen blot bliver lagt os i munden, men som et sprog, der åbner for, at der er en, der er større end mig, og som jeg trygt kan overgive mig til såvel i bøn om hjælp, som når glæden og taknemmeligheden tager over og kræver sprog.

Fuldmagt – 40 nye salmer¹¹

I 2013 kom endnu en salmesamling fra Iben Krogsdals hånd. I forordet skriver Krogsdal om sine salmer:

”Mange af salmerne i denne bog er et stykke hen ad vejen skrevet på usikkerhed. De er skrevet som spørgende gudshenvendelser og tolkede livserfaringer mere end som traditionel forkyndelse på vers. De er med andre ord skrevet på den søgen, uro og uafgjorthed, der på godt og ondt er

blevet mange moderne menneskers grundvilkår – også i forholdet til det eller den, vi kalder Gud.”

Første del består af elleve salmer, som er nydigtninger af gamle salmer. Krogsdal har ladet sig inspirere af de gamle salmers første linjer, af selve grundstemningen og af temaet. Herudfra digter hun videre og giver sit svar på, hvordan man i dag kan tale til og om Gud. Også selv om man ikke tror helt på Gud. Der er tale om reaktioner i med- og modspil til de gamle salmer, hvoraf de fleste er skrevet af Kingo, Grundtvig og Brorson og kan synges på de kendte melodier.

Resten af salmesamlingen består helt nye salmer, der også har fået nye melodier, som kan høres i en enkel indspilning på www.krogsdal.dk.

Vil man skabe sig et overblik over de temaer, Iben Krogsdal skriver om, så findes der bag i bogen et register over de mange forskellige temaer: ”Klage og tomhed”, ”Bøn om mening”, ”Tro og håbsbekendelse”, ”Synd og ny begyndelse”, ”Hverdagslivet: Det store i det små”, ”Allehelgen”, ”Nåde”, ”Nadver”, ”Død og begravelse”, ”Næstekærlighed”, ”Opstandelse”, ”Forår” og ”Jesus i livet”. Under hvert tema har Krogsdal anført hvilke salmer, der hører til temaet.

Nye salmer ud fra gamle

Den første salme, ”Som hjorten der tørster ved søen” (s. 10-11), har som udgangspunkt Grundtvigs salme ”Som tørstige hjort monne skrige” (DDS 410), der selv er en gendigtning af Sl 42-43 i Det Gamle Testamente. Alle tre salmer handler om længslen efter den fraværende Gud og skaber en bevægelse fra længsel til håb og erfaring af Guds nærvær. Iben Krogsdal beskriver i første strofe hjortens tørst, som er et billede på hendes egen længsel og savn:

*Som hjorten der tørster ved søen
og skriger af ubevidst savn
som løfter de mørke gevirer
mod mørkets forstørrede favn
sådan har jeg skreget min længsel
igennem den daglige trængsel
og ud af mit blodrøde savn.*

11 Dette afsnit er en lettere bearbejdet udgave af min anmeldelse af *Fuldmagi* i *Hymnologi* 3/4 oktober 2014, 154-160.

I de følgende seks strofer beskriver Iben Krogsdal en hverdag, som er præget af savn og angst. Hendes hjort tørster ”ved kranieskovsøens bred / et byrum har tårnhøje skygger / af indsunken virkelighed” (strofe 4). Ensomheden truer hele tiden, selv om man kan opleve enkelte ”mirakler i solen”, som når man mødes til brunch med en ven. Det er en hverdag, hvor døden er nærværende, som når man står på en motorvejsbro og forstår, at ”her kunne man slå sig ihjel / jeg svimler for asfalten kalder...” (strofe 7).

I den følgende strofe spørger Iben Krogsdal: ”Hvorfor er der ingen der hører / de bønner der ætser min mund?” Hun spørger Gud, om han er der, og om han råder ”på næsten ubærlige måder / og uden en ordentlig grund?” (strofe 8). Men først i slutningsstrofen udtrykker hun sit håb:

*Jeg håber du kaster dit øje
på dagens atomiske brud
at dybt i min afgrunds tunneller
skal vejen igen føre ud
en dag skal jeg stige tilbage
igennem den yderste klage
og gispe: Så var du der, Gud!*

Det er ind i en fragmenteret verden fuld af afgrunde og mørke, at Krogsdal forestiller sig en udvej.

I den gammeltestamentlige salme er håbet og tilliden forbundet med templet i Jerusalem. Hos Grundtvig er det i kirken, mødet med Gud finder sted. Men i Iben Krogsdals salme handler det om det moderne menneskes ensomme vej gennem mørket til et håb om, at erkendelsen engang skal indfinde sig. Håbet markeres, men ikke som et triumfråb, kun som det svage gisp. Pludselig er det til at trække vejret igen: Gud var der. Trods alt!

Det er en meget realistisk salme, der med sine skildringer af den opsplittede tilværelse og digterens smerte giver en dækkende beskrivelse af mange moderne menneskers oplevelser. De mange metaforer åbner for en tolkning af den enkeltes erfaringer. Når det fx hedder i strofe 4: ”Min hjort er herinde, den tørster / ved kranieskovsøens bred”, kan vi hver især overveje, hvilke ske-

letter, vi har i skabet. Eller når Iben Krogsdal taler om at være ensom igen, ”for snart skal jeg falde alene / fra aldrens projektløse scene”, så må man, hvis man ikke er ung længere, spørge sig selv, hvor ens egne fremtidsplaner blev af?

Nogle af salmerne er mere enkle, som når Iben Krogsdal i salmen ”Befal du dine veje” (s. 12-13; jf. Paul Gerhardts salme, DDS 36) beder Gud om hjælp: ”Så sig hvad jeg skal vælge / så sig hvad jeg skal nå / hvor er mit sted i verden / når alting brænder på” (strofe 5).

I salmen ”Urolige hjerte” (s. 16; jf. Grundtvigs salme, DDS 44) er sproget ligeledes forholdsvist enkelt; men gennem en række originale metaforer som ”din midsommertro” (strofe 2), eller gennem tanken om at man døbes ind i ”Guds uforklarlige jordskælversind, / hans lysende kerne, hans fuldmørkeskin” (strofe 3) bliver vi udfordret i vores syn på os selv og på, hvem Gud er.

Iben Krogsdal ved, at ordet synd ikke siger moderne mennesker ret meget. Men at realiteten findes, er hun ikke i tvivl om. Det fremgår klart af en salme som ”Herre, jeg har handlet ilde” (s. 18-19, jf. DDS 501), hvor hun i strofe 2 skriver: ”Jeg har kastet sten (de første!)”. Eller når hun i strofe 3 giver denne beskrivelse af, hvori synden består:

*Og jeg udskrev andres bøder
og jeg så hvad det betød
jeg skrev under – tavst – på skøder
til de andres dagligdød ...*

I stedet for at bidrage til at andre fik det daglige brød, var hun med til at give dem ”dagligdød”. Iben Krogsdal ønsker ikke at skjule sine fejl, men at Gud vil komme og læse gældsbeviset op for hende: ”læs det højt og læs det længe / uden trøst og blomsterenge” (strofe 4). For ”først når du har set mig rigtigt / kan jeg rejse mig forsigtigt” (strofe 5). Det er god teologi og et velanbragt hip til de prædikanter, som ikke tør tale om ansvar, skyld og dom, men nøjes med ”blomsterenge”.

Trods den angst, som kommer til udtryk i mange af salmerne, møder vi også angstens modpol,

Gud selv. Et eksempel herpå er salmen ”Den klare sol går ned” (s. 22-23; jf. Kingos salme, DDS 761), hvor tilliden kommer til orde i strofe 5:

*Men kære Gud, du stråler over
al min skræk
jeg stod jo op i morges og min drøm
var væk!
Og solen lyste som et himmelsk
sendebud!
Mit morgenbord
fik gyldne spor
af dig. Du var der, Gud.*

Endelig vil jeg kort pege på salmen ”Far, verden, farvel!” (s. 27-30; jf. Kingos salme, DDS 615). Hvor Kingos billedsprog i dag virker noget altmodisk, bruger Iben Krogsdal udtryk som ”jagende travlhed” (strofe 1), en ”flakkende uro, et evigt hvorfor” (strofe 2) til at beskrive altings forgængelighed. Både i strofe 2 og strofe 6 skifter omkvædet fra ”Forgængelighed!” til ”Forfængelighed!” Nu handler det om luksus og ”lir”, om carporten, der ”fik nok af sit plastikgevir” (strofe 6) og om ungdom og sundhed, som ikke varer ved (strofe 8-9).

Kærlighedsdriften skildrer Krogsdal i strofe 11 som ”tastaturet til ensommes skrift”. Og skulle man høre til de kendte, så skal man huske, at de andre ”ser dig med sleskhedens slimede snegl / der suger og snager i andre folks fejl” (strofe 12). Her er det forfængeligheden, der afsløres, og når selve livsværket blot er som et korthus, lyder omkvædet igen: ”Forgængelighed!” (strofe 13). Digteren befinder sig i et tomrum og ”driver i ingentingens glitrende flod” (strofe 17). Jo, så forstår vi godt, hvad der menes med ordene ”forfængelighed” og ”forgængelighed”.

Kingo lader de første otte af sine strofer ende med ordene ”Forfængelighed, forfængelighed”, mens de sidste syv har omkvædet ”i Abrahams skød!”. Iben Krogsdal skifter i de 16 første strofer mellem ordene forfængelighed og forgængelighed, dog afbrudt af et enkelt: ”Und alles ist weg!” (strofe 8). I de to sidste strofer taler hun heller ikke om forfængelighed eller forgængelighed. Nu vender hun sig til Gud selv og beder om mening og fylde i li-

vet, om fred og livskraft. Og selv om Gud beskrives som ”Umulige Gud” (strofe 17), slutter salmen med ordene: ”Jeg savner dit ansigt, jeg savner din søn / der beder min bøn” (strofe 18). For Kingo var Abrahams skød målet for hans længsel. Iben Krogsdal holder sig forsigtigt til savnet af Guds søn, som kan gå i forbøn for os.

Nye salmer

På illustrationen til bogens anden del, ”Nye salmer”, aner man hjorten; men billedet er domineret af et luftfoto af en storby med vejnet, bygninger og havn. Vi kan se brudstykker af natur; men først og fremmest en skikkelse, som ser ned på byen, som også er vores by.

Mens ensomhed ofte indgår som motiv i Iben Krogsdals salmer, taler salmen ”Du er skabt som en del af de levendes flod” (s. 34-35) om opgaven som medmenneske: ”Du skal selv være kilden på næsternes vej”. For når vi baner vej for et andet menneske, ”er det Gud selv der møder dig her” (strofe 3).

Salmen ”Fadervor” (s. 36-37) udfolder fint indholdet af de enkelte bønner. Dog får vi ikke en udlægning af bønnen ”Helliget blive dit navn” eller bønnen ”Led os ikke ind i fristelse”. Det er i sidste tilfælde ordene om at blive befriet fra det onde, der tolkes i salmen. Det kan godt undre, da Iben Krogsdal ellers ikke viger tilbage for mere vanskelige gudsbilleder. Så hvorfor ikke en nutidig tolkning af, hvad det er, vi beder om, når vi beder Gud om ikke at friste os?

Det er ikke så tit, at Iben Krogsdal tager direkte udgangspunkt i en bibelsk tekst. Men det sker i salmen ”Så du kvinden på stationen?” (s. 40-41), som er skrevet ud fra lignelsen om den barmhjertige samaritaner (se også salmen om Den skjulte skat, s. 48-49). Her er den nødstedte næste den hjemløse kvinde, det angste barn og den, der rammes af andres tilråb. I denne salme tvinges vi til at overveje, om vi bare hygger os i vor ”egen stues ubarmhjertighed” (strofe 4). For hvis vi selv mangler mod, hvem skal så gribe ind? Hun er vor næste, ja, hun er mere end det. Derfor slutter salmen med ordene: ”så du kvinden på stationen? / Du skal vide: Hun var mig”.

I salmen ”Opstandelsen er lige her” (s. 42-43)¹² bliver opstandelse og liv knyttet tæt sammen. Opstandelse er nutid, opstandelse er et du. Linje to i hver strofe begynder derfor med et ”Du” plus et verbum, der karakteriserer, hvad Gud er og gør. Gud er ”den store ånde bagved vores planer / der blæser liv i mere end vi aner” (strofe 2). Opstandelse er, når Gud ser, ”vi ligger angstgrå i de værste stunder / og lægger dine stærke arme under” (strofe 5). Og når Guds himmel kommer så nær, at vi mærker dig ”og endelig kan knæle”. På den måde bliver et af de store bibelske ord gjort tilgængeligt for moderne mennesker ved ikke kun at være et ord om en fremtidig begivenhed.

Samme tanke findes i salmen ”Så skyfri i bryttet” (s. 44-45), hvor Gud kommer her ”med opstandelsens kraft” og ”indtager verden og indtager mig / og går med de gamle i byen” (strofe 3-4). Det er da heller ikke blot foråret, der spirer frem i salmen ”Som de første forårsdage” (s. 46-47). Det er Gud selv, der sker: ”Sådan kommer du fra siden / og fra oven hele tiden” (strofe 4).

Salmen ”Du virker i det stille” (s. 54-55)¹³ er et godt eksempel på en salme, hvor Iben Krogsdal både giver sprog til den basale tillid og til det moderne menneskes erfaringer af angst og usikkerhed, og hvor hun viser sin evne til at skabe metaforer, der får os til at tænke med og tænke efter. Salmen findes også i salmesamlingen, *Lysets utålmodighed. Salmer til de gammeltestamentlige læsninger af tolv salmedigtere fra vor tid*.¹⁴ Her står den som et bud på en salme til 1. søndag efter påske, anden række, hvor den gammeltestamentlige læsning er Es 43,10-12.

Esajasteksten handler om at være vidner: ”I er

12 Salmen er med som nr. 829 i salmebogstillægget *100 salmer* og gennemgået i *100 kommentarer til salmebogstillægget 100 salmer*, 2016, 97-98. Se desuden den korsats, som Helene Blum har lavet til salmen i *Fuldmagt* s. 108-109.

13 Salmen er med som nr. 871 i salmebogstillægget *100 salmer* og gennemgået i *100 kommentarer til salmebogstillægget 100 salmer*, 2016, 216-218). Se også udlægningen af salmen dér.

14 *Lysets utålmodighed. Salmer til de gammeltestamentlige læsninger af tolv salmedigtere fra vor tid*. Idé og redaktion Holger Lissner, Unitas Forlag 2011, nr. 75.

mine vidner, siger Herren, det er mig, der er Gud”. Iben Krogsdals salme er et sådant vidnesbyrd; men det er rettet til Gud selv og dermed indirekte et vidnesbyrd for os andre om, at vi ikke er alene med vores angst og tvivl, og at der trods alt er grund til at nære tillid til den, der virker i det stille.

*Du virker i det stille
det er dig der sker
når det dybe forår pibler roligt
ud af jorden, ud af kroppen,
der hvor barnet ler
og en skæbne springer ud utroligt*

*Du virker i det stille
det er dig der står
foran os og lyser bjergart stille
dig der viser veje når vi råber højt:
hvorfor?
Hvorfor gik det ikke som vi ville?*

*Du virker i det stille
det er dig der ser
når vi vandrer rundt som himmelblinde.
Når vi dyrker nederlag
i sjælens døds kvarter
kommer du og henter os derinde*

*Du virker i det stille
det er dig der går
sammen med os gennem midnatsskove
der hvor mørket hvæser
og hvor engle mister hår
ingen sjæl tør lægge sig og sove*

*Du virker i det stille
du er hos os her
når vi står ved vide horisonter
ulmende i morgenlys,
men bange for vi ser
vi blev vore egne mastodonter*

*Du virker i det stille
trofast og på trods
verden flyder inde i dit øje
og din nådedråbe
falder roligt gennem os
vi er alle meget mindre høje*

Det er også her især i skildringerne af de eksistentielle vilkår, billedsproget blomstrer: Vi vander rundt som "himmelblinde" og dyrker vore nederlag i sjælens "dødskvarter", vi færdes i "midnatsskove", hvor "mørket hvæser" som et vilddyr, og hårene ikke blot rejser sig på hovedet af os, men selv englens bliver så bange, at de "mister hår". Men heroverfor står salmens du, der "lyser bjergart stille", og hvis "nådedråbe" falder gennem os med det resultat, at vi ikke længere er de mastodonter, vi selv har gjort os til. Med salmens sidste linje, "vi er alle meget mindre høje", giver Iben Krogdals sin formulering af, hvor befriende det er ikke at skulle rage op i tilværelsen, men blot at være set af den, i hvis øje hele verden er tilstede. Salmen er derudover et godt eksempel på Iben Krogdals fine sans for sprogets klang, sådan som det fx kommer til udtryk i de indledende linjers gentagne brug af bogstaverne d og i.

Iben Krogdals har skabt billeder, som man husker, fordi de på samme tid er anskuelige og har et strøg af humor. Sådan er det med billedet af hundehvalpen i salmen "I dag er livet kommet til sig selv" (s. 58-59), hvor hun i salmens første strofe i sin glæde over livet udbryder: "jeg kan mærke Gud er god / jeg bliver som en hvalp han godt må lufte!" Eller den finurlige brug af ordet "spadsere" i den følgende strofe, hvor den gamle nabo egentlig ikke orker mere, men alligevel "har købt en splinterny spadseredragt / og den er hun jo nødt til at spadsere".

Et interessant træk ved en salme som "At sprede det gode i verden" (s. 63) er, at den i et enkelt og let forståeligt sprog forsøger at sige, hvad kristendommen egentlig drejer sig om. De fire første strofer slutter med linjen: "vi kalder det kristendom", og i alle strofer handler det om næstekærlighed i hverdagsdragt. Tidligere tiders angst for gerningsretfærdighed møder vi ikke i Iben Krogdals salmer. At salmen dog ikke ender i ren humanisme, men indeholder et kristent budskab, kan vi se af salmens sidste strofe, hvor Jesus er skildret som "en mand uden ære", der kommer og kalder:

*Og står vi en dag ved en grænse,
som ingen af os kan forcere
og kæmper vi kampe forgæves
og kan vi til sidst ikke mere
så kommer en mand uden ære
og åbner sin dør i det svære
han ved hvad det handler om
han vinker og siger: Kom!"*

Der en vej og en dør, og vi skal ikke selv åbne døren.

Iben Krogdals er ikke bange for at bruge usædvanlige gudsbilleder. I første strofe af salmen "Se, lysten til livet / står op over havet" (s. 65) beskriver hun, hvordan Gud er til stede midt i det hele, med ordene: "jeg tror det er Gud der / er ude med snøen". Her bruger hun ordet Gud, men ofte er salmerne først og fremmest direkte henvendelser til et du, som vi så hver især ud fra salmen og ud fra egne erfaringer må sætte ansigt på.

Flere af salmerne i denne del af salmesamlingen er forholdsvis enkle og udtrykker en tillid og glæde over livet. Således har ordet velsignelse fået sin egen salme, "Velsignelse er: Se endnu en morgen" (s. 70-71) og en udlægning, som enhver kan forstå og knytte til ved.

Enkel og let forståelig er også den situation, Iben Krogdals tegner i salmen "Du sender det nyeste solskin der lander" (s. 72-73). I strofe 2 beskriver hun, hvordan man står og vasker et æble rent for at give det til en, "man har været for hård ved", og "som siden har gået og været lidt tavs". Men konflikten kan løses, så selv Gud glæder sig: "du smiler i himlen, når æblet blir bidt af / det får alle parter det langt mindre skidt af" (s.72-73). Underfundigt er det, at her er det at spise af æblet noget positivt. Spisningen af æblet er udtryk for, at man har tilgivet den, der var lidt for hård ved en. I Syndefaldsfortællingen (1 Mos 3) var æblet derimod anledning til ulydighed og straf.

I det hele taget kan Iben Krogdals godt lide at overraske os ved at vende op og ned på velkendte udtryk. Det sker, når hun i strofe 4 peger på, at vi skal elske "på kryds og på tværs" - og på trods

og møder vi en, der er gået på spanden er retningen klar: Vi skal gå efter manden!

Og så slutter afsnittet med en salme, der beskriver, hvad det evige liv er i form af hverdagsbegivenheder, der skaber håb.

Klagesalmer

Afsnittet med klagesalmerne (s. 77-93) består af otte salmer. Illustrationen til dette afsnit gentager motivet med den skrigende hjort; men nu er der også to ansigter. De dukker frem mellem brudstykker og kan minde om, at det er elskede personer, vi mister og savner. For i dette afsnit handler salmerne om tab og savn, men også om hvordan håbet bryder igennem. Vi er ikke blot kommet af jord for at blive til jord igen. Vi skal undervejs i livet sætte spor og engang ”vækkes forsigtigt til live / og mærke dit hjerte. Det banker et sted.” (s. 79).

I salmen ”Når den jeg har elsket er borte” (s. 85)¹⁵ skriger kærligheden sit savn ud og nægter at se i øjnene, at den elskede ikke er mere. Den efterladtes kalden ”forsvinder i intet”, og derfor må Iben Krogsdal i salmens tredje og sidste strofe henvende sig direkte til Gud og bede:

*Så lov mig du findes i døden
så lov mig du åbner din favn
med himmelske, lysstærke arme
og siger min elskedes navn.*

Gudsbilledet minder her om Thorvaldsens smukke statue af Kristus med de udbredte arme, som står i domkirken i København. Håbet ligger i, at ingen er glemt af Gud. Savnet forsvinder ikke. Kærligheden beder ikke om lindring for sig selv, men om trygheden ved at vide den elskede inden for Guds rækkevidde. Og så er det nok, at Gud kalder ens elskede ved navn. Mere behøver vi ikke at vide.

Den bedende har dog også selv brug for at mærke Guds indgriben, så livet igen kan åbne sig.

Den følgende salme, ”Skæbnen er tid der er inde og ude” (s. 86-87) slutter således med denne strofe:

*Hvad kan du gøre? Kun råbe til himlen!
Råbe til himlen og håbe han står
midt i din skæbne, din Gud, og at livet
åbner sig stille imens det forgår.*

Klagesalmernes skildringer af, hvordan sorg og savn opleves, er formet i et billedrigt sprog, som den enkelte kan gå ind i og spejle sine egne erfaringer i. Men det sker under håbets fortegn, uden at håbet bliver for bastant eller triumferende. Ligesom solen igen og igen står op, ”skal lysene blusse i alle de mørkeste dage / og give os håbet forgrædt og forvandlet tilbage” (s. 91, strofe 6).

Den sidste af klagesalmerne, ”Når stemmer og fugle forstummer” (s. 92-93) åbner for et billede af det, der kommer bagefter. En dag skal vi stå ”i den lysfyldte hal / hvor ordene ikke har adgang”. Jeg tror ikke, at vægten ligger på, at det er et sted, hvor der er total stilhed, snarere drejer det sig om, at til den tid må alle vore forsøg på forklaringer forstumme. For som det hedder i salmens sidste vers, så skal vi ”gense hinanden og leve / af velkomst i stedet for svar”. Det er tanken om mødet og ikke alle forklaringerne, der giver håb.

Meditation: Livets cyklus

Bogens sidste afsnit (s. 95-99), består af en meditation, der bærer titlen ”Der er tid til at fødes og tid til at dø”, og som er inspireret af Prædikerens i Det Gamle Testamente (Præd 3,1-8). Illustrationen til afsnittet består udelukkende af luftfotoet af byen. Og med Prædikerens i tankerne kan man se dette foto som et udtryk for, at det drejer sig om livet her ”under solen”; men det er set fra oven.

De i alt 20 strofer udfolder Prædikerens ord, så de bliver nutidige og genkendelige, men meditationen er mere end en gendigtning. Iben Krogsdal fører læseren videre fra Prædikerens skeptiske univers ind i Det Nye Testaments verden, hvor vi kan se frem til at ”mødes i videre rum / katedraler af endeløs lykke” (strofe 18). For der er blevet åbnet en vej. Og meditationen slutter:

15 Salmen er med som nr. 856 i salmebogstillægget *100 salmer* og gennemgået i *100 kommentarer til salmebogstillægget 100 salmer*, 2016, 177-179. Se en mere udførlig udlægning af salmen dér.

*Og jeg spørger: Hvem er han?
Din lysende vej?
Og jeg gribes af gådefuld glæde
der er tid til at fødes og tid til at dø
men for himlen er alle ting spæde.*

Der er ikke blot en vej at se frem til; men også et håb om, at i det himmelske perspektiv er det alt sammen spædt, og dermed åbnes der for en ny begyndelse.

Konklusion

Iben Krogsdal nævnte selv, at salmerne er ”skrevet på den søgen, uro og uafgjorthed, der på godt og ondt er blevet mange moderne menneskers grundvilkår – også i forholdet til det eller den, vi kalder Gud” (s. 7). Og det er meget præcist formuleret. Men ligesom de gammeltestamentlige klagesalmer kun sjældent forbliver i klagen, men munder ud i en tak til Gud i tillid til, at klagen bliver hørt. Sådan peger Iben Krogsdal trods de stærke skildringer af det moderne menneskes angst og rådvildhed videre frem. For vi får håbet tilbage, selv om det er ”forgrædt”.

Iben Krogsdal har med sin salmesamling på overbevisende måde givet moderne mennesker et sprog at spejle sig i og gå i dialog med. Hun har formet sine tanker som salmer og dermed åbnet både for den direkte henvendelse til Gud selv og for, at vi i menigheden gennem fællessangen kan dele erfaringer med hinanden. Det er et sprog, som med sine mange originale billeder er åbent for tolkning - uden at være retningsløst.

Vild opstandelse. Salmedigte

Iben Krogsdals teologiske overvejelser

Når man synger en salme, kan man ofte få lyst til at spørge digteren, hvad der ligger bagved salmen af teologiske spørgsmål og tanker. Kritikere af de nye salmer har ofte hævdet, at de teologisk set hører til letvægterne, og dermed antydet, at der vist ikke kan ligge megen refleksion bag salmerne. På den baggrund er det vigtigt, at Iben Krogsdal har valgt at forsyne sine læsere med et *Efterskrift*, der fortæller om de teologiske overvejelser, hun har gjort sig. Og når man har læst dette *Efterskrift* og alle salmedigtene, ved man, at Iben Krogsdal ikke er en teologisk ”letvægter”.

Efterskriftet er derfor en god hjælp til at forstå, hvad der teologisk set er på spil. Iben Krogsdal skriver bl.a.: ”Stærkt inspireret af ikke mindst Thomas Kingo kastede jeg mig ud i at skrive salmer, der især tager afsæt i erfaringer af menneskelig udsathed og fortabthed i verden men også i uafklarethed, tvivl og eksistentiel retningsløshed og måske på den måde udtrykker en udpræget moderne tilgang til tro” (s. 138). At skrive salmer er derfor for Krogsdal ”en særlig fordybelse i tilværelsen udspændt mellem magt og afmagt. Det er en fordybelse i menneskets rækkevidde, i menneskets samtale med Gud og – for mit vedkommende - især i det moderne, umiddelbart gudløse menneskes virkelighed” (s. 139). Det er i mødet mellem erfaringen og troen, at salmerne bliver til; men ”måske er det ikke virkeligheden, der udfordrer troen. Det er, i hvert fald for mig, lige omvendt troen, der udfordrer virkeligheden. Fordi den åbner den.” (s. 140). Troen ryster virkeligheden, gør den ny og uddyber den. Eller som det hedder i et af digtene (s. 63):

*Troen er den kraft der ryster
det vi selv slog fast
at det hele bliver nyt og
det med lysets hast!*

Det virkelig rystende for Iben Krogsdal er Guds død som den store kærlighedserklæring til os. Den traditionelle tolkning af Jesu død for vore synder får hos Krogsdal en drejning: ”Jeg kan ikke længere helt glæde mig over – som jeg ellers før i svære situationer kunne – at Jesus gennem sit offer i en gigantisk kosmisk bevægelse tager min skyld fra mig. Jeg håber snarere, at han på korset ser, kender og føler min skyld. Ikke for mig, men som mig” ... ”Det er det, der er så svimlende: at han i sin sidste smertelige udånding både genkender og elsker os” (s. 147).

På den baggrund er det karakteristisk, at Iben Krogsdal kan skrive en hel gruppe salmer med overskriften ”Synd”. Ordet synd hører ikke til de hyppigst anvendte ord i moderne salmer; men for Krogsdal er det vigtigt at sætte ord på det, vi helst ikke taler om. Som underoverskrift til afsnittet ”Synd” har hun da også tilføjet: ”Der er noget, jeg gerne vil fortælle dig, men jeg kan ikke.” Jeg for-

står sætningen som det, man siger til et menneske, som man ellers har et fortroligt forhold til. Der er noget, der nager en, men det er ikke til at få det sagt. Men ved at bruge ord som synd og skyld sætter Iben Krogsdal denne erfaring ind i et kristent perspektiv. Krogsdal vil insistere på sin skyld, for skylden forstærker frelsen: ”At vi får lov at leve hver eneste dag med vores egen skyld i behold fortæller i hvert fald for mig denne fantastiske historie: at Guds offer er det største og vildeste og eneste, der for alvor kan gøre alting i os og mellem os fuldstændig nyt” (s. 149).

Det er på den baggrund Iben Krogsdal slutter sit *Efterskrift* af med afsnittet ”Opstandelser over dybet”, hvor hun taler om den stærke længsel efter en almægtig, men også barmhjertig fadergud, der giver os lov til at være de små. Derfor er tro heller ikke en fast tro, og ”i kirken skal vi ikke finde svaret – ja, man kan næsten sige: den faste tro – tages fra os, myndigt og blidt, så vi får et nyt blik på os selv og på hinanden. Det kan godt medføre en hel del opstandelse” (s. 154).

Synd og skyld

Med salmedigtene i *Vild opstandelse*¹⁶ har Iben Krogsdal igen slået sit navn fast som en af vore nye, fine salmedigtere. Hun er desuden en modig digter, der tør tale om synd og skyld til moderne mennesker, der normalt ikke bryder sig om de ord. En af de første salmer i afsnittet om synd begynder med denne beskrivelse (s. 21):

*Når alt i mit væsen skamfylder stuen
og jeg er rød af angst som myretyren*

Skamfølelsen kender vi ligesom lysten til at lægge sig ”for stille at forsvinde”. Men nået hertil beder hun Gud om at rense hende:

*Du gode Gud, rens ud i mine årer
og bad mit indre menneske med tårer.*

Med billedet af Guds tårer, der renses, får Krogsdal sagt noget centralt om forsoningen. Gud forsoner sig med os. Ved gudstjenesten får det sit

klareste udtryk ved nadveren, og det er da også de samme tanker, der ligger bag denne nadversalme (s. 113):

*Du har åbnet din lysende bue
du har sænket din himmelske bro
du har indviet brødet og vinen
så vi får hvad vi ikke kan tro*

*Her hvor nogen har afgrund at skylde
har du ophævet tidernes nat
når vi ikke kan tilgive mere
har du sagt det for længst: alt forladt*

Eller som det hedder i disse strofer (s. 114):

*Tag ikke skylden fra os
men se os som vi er
i vores overvælde
og vores mindreværd*

*Og lov os at du elsker
os gennem alle brud
og hjælp os med at holde
hinanden bedre ud*

Krogsdal gør selv opmærksom på, at hun efter nogens mening holder alt for krampagtigt fast ved sin skyld. Men det afgørende er jo, at over for Gud kan vi ikke lade som om, over for Gud må vi stå i al vor nøgne skyldighed – og det er befriende for det menneske, der lever i en kultur, hvor det at synes er vigtigere end det at være.

Kærlighed og glæde

En forudsætning for skylden er kravet om at leve livet efter Guds vilje. Med tydelig henvisning til Femte Mosebog 6,5 hedder det s. 37 i første strofe:

*Du skal elske af hele dit hjerte
du skal elske af hele din styrke
du skal leve dit liv for de andre
det er dem du skal mærke og dyrke.*

I Femte Mosebog er det Gud, man skal elske og dyrke. Men i denne salme er Gud forudsætningen. Det er Gud, der har skabt os til at elske, det er Gud, der hver morgen kalder os til ”et liv med de

16 Dette afsnit er en udvidet udgave af min anmeldelse i *Dansk Kirketidende*, 7/2015, August, 167. årgang, s. 20-21.

nærmeste fjender”, og Gud giver os også kræfterne dertil. Uden Guds hjælp kunne de gentagne krav ned gennem salmen let blive en overbelastning af det i forvejen skyldbevidste menneske. Men i salmens sidste strofe lyder det befriende:

*Og når armene ikke kan holde
og din nat er et udmattet amen
kommer livet med lysende hænder:
Rejs dig op! Alt blir nyt! Vi er sammen!*

Det er ikke en tilfældig stemme, der kan love, at alt ”blir nyt”. Det er den samme, som tidligere i salmen kaldes Gud.¹⁷

Kærlighedsbuddet stiller krav til os. Og det er svært at leve op til kravene. I salmen ”Jesus er det menneske du ikke ser på gaden” (s. 69) begynder Krogsdal hver strofe med at vise, hvem Jesus er. I strofe to hedder det: ”Jesus er det menneske du ikke selv vil være”, nemlig ”de syge, tabte, trætte, angste, blege”. Efter to strofer om, hvem vi ikke vil have at gøre med, skifter tonen, når det i strofe tre hedder: ”Jesus er det menneske du holder fast om natten”. Undertiden gør vi noget godt mod et andet menneske, og også da er det Jesus selv, vi viser omsorg. For vi vil jo gerne: ”Jesus er det menneske du gerne ville være”, men som vi blot ikke kan leve op til. Derfor er det vigtigt, at Jesus også er ”det menneske der vækker dig til live” (strofe 4). Salmen kan derfor munde ud i strofen:

*Jesus er det menneske
der gennemstrømmer døden
med sommervind og skabersind
og himmelskridt i skoene
Jesus er den tabende og skabende
i verden
hver time får du givet
dit nye mod på livet
den største store kærlighed
der ryster dig i troen*

¹⁷ Se også salmen ”Du skal elske din næste som dig selv”, som er nr. 889 i *100 salmer. Et salmebogstillæg*, og som er kommenteret i *100 kommentarer til salmebogstillægget 100 salmer*, s. 266-268.

Kærligheden er afgørende for at leve et godt liv. Men det gode liv indebærer også, at ens tro, i betydningen de fastlåste forestillinger, kan blive rystet. I et afsnit med overskriften ”Aften og afsked” (s. 49-56) ser Iben Krogsdal tilbage på det levede liv:

*Du lagde livstid i min krop
du kaldte mine kære frem
du sagde: Dette er mit barn.
Det husker jeg på vejen hjem*

Det er i fællesskabet med andre, at livet blev levet på godt og ondt. Så ”tiden gik med sorg og sang”, for det var dage med mennesker, ”der gik med mig en tid et sted”. Det er ikke alt, der blev, som man kunne have ønsket det. Tilbage står så bønnen:

*Du kære Gud, din vilje ske,
forson mig mildt med alle dem
der kom og gik. Det liv jeg fik.
Det ønsker jeg på vejen hjem.*

Der ligger noget vemodigt i tanken om afskeden med de kære; men der er også plads til glæde og håb. For det er ikke blot en salme, som kan bruges ved udgangen fra kirkerummet. Det er også en salme om, at vi – uanset hvor langt hene vi er i livet – er ”på vejen hjem”.¹⁸

Gudstjenesten

Mens første del af salmedigtene har hovedoverskriften ”Salmer til dagen og natten” og handler om synd, om genkomster, om mørke, om afsked og hverdagstro og slutter med digte om, hvem Jesus er, har anden del overskriften ”Gudstjenesten”. Her er der salmer om ”Ånden i verden”, ”Langfredag”, ”Nadver” og ”Påske”.

Ånden skaber liv. Den ”hvirvler, flyver farer gennem verden” og ”puster enkle tanker ind i mennesker, der grubler”, den baner vej for os og ”binder vores løse ender!” og den ”lyser kærlighedens skrifttegn lige midt i panden / her” (s. 80).

¹⁸ Se også *100 salmer. Et salmebogstillæg*, hvor salmen er nr. 899 og kommentaren dertil i *100 kommentarer til salmebogstillægget 100 salmer*, s. 293-294.

Helligånden skaber liv og fællesskab, og den skaber sang. Krogsdal kan derfor indlede en salme med denne formulering: ”Kirke den er et salmebrus” (s. 82-83). Salmen er tydeligt inspireret af og skrevet op imod Grundtvigs ”Kirken den er et gammelt hus” (DDS 323). Hos Krogsdal er kirken er fuld af liv, salmesangen bruser, og ”luften er tæt af helligånd”. ”Himlenes Gud er lige her” hedder det i strofe 2 som et modspil til Grundtvigs ”Himlenes Gud vist ej bebor / huse, som hænder mon bygge”. Kirken er som hos Grundtvig det sted, hvor vi døbes. Men hvor Grundtvig taler om dåb og nadver og om tro, håb og kærlighed, vælger Krogsdal også at inddrage den mørke baggrund. Og i stedet for blot at bruge ordet ”nadver” taler hun om at have ”liv at bekende”. Hvor et velkendt ord som ”nadver” ikke nødvendigvis vækker til eftertanke, så sætter Krogsdals formulering noget i gang i en:

*Knusende mørke, enevold
verden har travlt uden ende
mennesker samles hold mod hold
alle har liv at bekende
men over døbefonten står
skriften på væggen år for år
himlen der åbner sin blænde*

Og hvad kommer der så ud af himlen? Det antydes ved hjælp af ordet ”blænde”, for det er herigennem lyset bryder frem. Hos Grundtvig er kirken bygget af ”levende stene”. Hos Iben Krogsdal sker der noget, når strofe 5 begynder på denne måde:

*Vi er Guds krop i verden nu
bygget af levende gener
selv om vi slog og slog itu
er vi hans lysfænomener ...*

Billederne er hentet fra den moderne biologi, og i stedet for at citere Bjergprædikenens ord ”I er verdens lys” (Matt 5,14) taler hun om ”hans lysfænomener”. Når hun i sidste strofe beder om, at klokkerne altid må ringe, så er det en pointe hos hende at bede om ”at hvor vi tror og ikke tror / lader du salmerne svinge!” Det er salmesangen, der forbinder os, troende såvel som ikke-troende. Hos Grundtvig er pointen, at ”folket forsamles i

Jesu tro”. Og hvor Grundtvig slutter med en velsignelse, ”fred være med eder alle”, slutter Krogsdal med at vende tilbage til billedet af kirken som vores krop:

*Kirken er åben døgnet rundt
den er os selv på ét sekund
byernes menneskevinge.*

Iben Krogsdal bruger ikke alene et nutidigt sprog, hun vil også åbne kirken og dens salmesang for både den, der tror, og for den, der tvivler.

Også for Krogsdal er kirken et sted, hvor vi kan finde fred. I salmen ”Vi finder fred i kirken” (s. 88-89)¹⁹ indleder hun hver strofe med ordet ”Vi”. Fokus er på kirkegængere, alle os, der ”gjorde visse ting vi ikke ville”. Vi kommer, som de syndere vi er, og finder fred. ”Vi fyldes op i kirken” med fællesskab og kærlighed. ”Vi hører til i kirken”, som er ”et sted hvor magten ikke triumferer”. ”Vi lyser op i kirke”, ikke af os selv, men fordi Helligånden ”bruser os i blodet”. ”Vi bliver små i kirken”, og alligevel hedder det i næste strofe ”Vi bliver set i kirken” og til slut ”Vi bliver til i kirken”.

De mange gange ”Vi” kan umiddelbart virke som udtryk for selvoptagethed: ”Hvad er der i det for mig?” Men pointen er en anden. Det er ikke os, der skaber alt det, vi modtager. Sidste strofe understreger dette:

*Vi bliver til i kirken
et sted med ny begyndelse til alle
med mild og vild opstandelse ved bordet
hvor vin og brød fortæller
så er det nu det gælder
gå ud og tag Guds kærlighed på ordet*

I salmerne til Langfredag er Gud virkelig død. Gud hænger på korset ”et såret lig med veneskårne arme / her blev han slået vildt og blodigt ud” (s. 96). Det er langfredag, og det er også ”vores

19 ”Vi finder fred i kirken” er nr. 860 i 100 salmer. Et salmebogstillæg. Se også 100 kommentarer til salmebogstillægget 100 salmer, hvor salmen er kommenteret s. 189-190.

skrig. / Vi råber fra langfredag” (s. 97) Men netop derfor er vi ikke alene (s. 100):

*Så er vi ikke ene her
så er vi ene sammen
hvert fosterskrig, hvert rædselssuk
skal blive til et amen.*

Fra langfredag føres vi videre til digtene om nadveren og ”Det store donorblod” med tilliden til, at Gud for længst har sagt ”alt forladt” (s. 113). Gud ser os, som vi er, og på den baggrund, kan vi gå videre til påskesalmerne.

Salmerne om opstandelsen er båret af en stor glæde ved livet, sådan som det fx kommer til udtryk i ”Vild opstandelse i verden” (s. 121-122). Det begynder med rygtet om Jesu opstandelse, og så sker der noget: ”der er jordskælv midt i sorgen/ Gud er vågnet her til morgen”. Nu er alt både forandret og forundret: ”Oldingen i gyngestolen / går på hænder ind i solen”! Men opstandelsen skaber også forvirring, når ”Stjerner kaster, asfalt ryster / strande skyder nye kyster”. Alt er desuden forvandlet, og selv kistepynten og de ”grå buketter / åbner bladene og letter”. Det er forbi med frygten, og stedet slår glæden til. Det er vild opstandelse, ”træer skyder nye stammer / der blir lys i alt vi krammer”. Nu begynder alt igen. :

*Vild opstandelse i verden!
Døre åbner, lyset blænder
alting starter, intet ender
Jesus kommer, Jesus kalder
nu har livet ingen alder.*

Opstandelse er for Krogsdal ikke blot noget, der skete engang og vil ske engang. Det er lige her og nu, og det er helt vildt. For med opstandelsen

overvandt Jesus døden, som det ville hedde i et mere traditionelt sprog. Men hos Iben Krogsdal lyder det sådan (s. 124):

*Når døden får det sidste ord ved graven
men går i chok når den vil hæve arven
er det påske*

Hvad Iben Krogsdal beskriver er først og fremmest påskens virkninger på os. Ud af mørket ser vi dagen komme, og så kan vi ikke styre glæden, ja ”det svimler af en tak der bare springer / som varme kilder ud af sørgevæden” (s.128). Der kan simpelthen gå påske i kroppen (s. 129):

*Der strømmer påske gennem
vores kroppe
vi kigger os forundrede i spejlet
og der står Gud med alle aldres mildhed
han smiler til os der hvor vi har fejlet*

På trods af vore fejl, ser Gud mildt til os. Påskemorgen er alt fuldbragt, men det betyder også, at ”i dag fik vi fuldmagt”, som det hedder i samlingens sidste linje.

Konklusion

Iben Krogsdals salmedigte vækker genkendelse. De skildrer mange moderne menneskers eksistentielle kampe for at finde mening i en tilværelse, levet bag ”savnets usynlige døre” (s. 43), men hvor ”den stille tro” på ”at alt kan ske” (s. 61) sætter sig igennem i en sprudlende opstandelsestro. De giver det moderne menneske et sted at gå hen med sorgen og skylden og med følelsen af afmagt. Det er salmer, som peger ind i gudstjernerens nadverfællesskab, som er det sted, hvor ingen er alene, og alle kan være sig selv – i mødet med Guds selvopofrende kærlighed

Biografi

Iben Krogsdal er født i 1967. Hun er uddannet som billedkunstner på Det Jyske Kunstakademi (1995). Hun er desuden cand.phil. (1997) og ph.d. i religionsvidenskab (2009). I 2010 debuterede hun som salmedigter. Hun har udgivet tre større salmesamlinger (se ovenfor). Sammen med Janne Mark har hun udgivet *Det store for de små. 30 salmer, rim og remser for børn*, Syng Nyt 2014. Ud over egne salmesamlinger har hun bidraget med salmer til *Lysets utålmodighed. Salmer til de gammeltestamentlige læsninger af tolv salmedigtere fra vor tid. Idé og redaktion Holger Lissner*, Unitas Forlag 2011. Iben Krogsdal har ikke kun valgt at udtrykke sig i den poetiske form, men har bl.a. udgivet to novelle-samlinger *Træpunkter* (2000) og *Terapi og dyr i baghaven* (2011), romanen *Flik Flak* i 2003 samt flere børnebøger.